

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ

курс: учебник [для студ. пед. вузов] в 2 кн. / И.П. Подласый. – М.: Гуманит. изд. центр “ВЛАДОС”, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

11. Савчин М.В. Загальна психологія: навч. посібник / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2012. – 464 с.

12. Современный словарь по педагогике / Сост. Рапацевич Е.С. – Мн.: Современное слово, 2001. – 928 с.

13. Хан-Магомедов С.О. Дизайн и эстетическое воспитание / С.О. Хан-Магомедов // Техническая эстетика. – 1986. – № 4. – С. 9 – 12.

14. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник: близько 2500 термінів / В.Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2004. – 640 с.

15. Юдин С.С. Об искусствах, красоте, музыке / С.С. Юдин // Наука и жизнь. – 1989. – № 1. – С. 84 – 85.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2015

УДК 378:355:372.8

Ірина Волошина, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри прикордонної безпеки Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ

У представленій статті здійснено аналіз особливостей відбору змісту навчального матеріалу з дисципліни “Основи прикордонної безпеки”. Запропоновано низку принципів щодо відбору навчального матеріалу.

Ключові слова: зміст матеріалу, навчальна дисципліна, майбутні офіцери-прикордонники, основи прикордонної безпеки.

Лит. 11.

Ірина Волошина, кандидат педагогических наук, доцент кафедры пограничной безопасности Национальной академии Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого

ОСОБЕННОСТИ ОТБОРА СОДЕРЖАНИЯ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ОСНОВ ПОГРАНИЧНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ПОГРАНИЧНИКОВ

В представленной статье осуществлен анализ особенностей отбора содержания учебного материала по дисциплине “Основы пограничной безопасности”. Предложен ряд принципов по отбору учебного материала.

Ключевые слова: содержание материала, учебная дисциплина, будущие офицеры-пограничники, основы пограничной безопасности.

Iryna Voloshin, Ph.D. (Pedagogy), Assistant Professor of the Border Security Department Bohdan Khmelnytsky National Academy of State Border Service of Ukraine

FEATURES SELECTION CONTENT OF EDUCATIONAL MATERIAL DURING TEACHING OF FUTURE OFFICERS OF BORDER SECURITY BORDER GUARDS

The present article analyzes the content features the selection of educational material on the subject “Fundamentals of border security”. A number of principles on the selection of educational material.

Keywords: content, subject matter, future officers, border guards, border security bases.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімкий розвиток науки та техніки, соціально-економічні зміни, реформи, що мають місце у системі освіти, призвели до перегляду стандартів вищої освіти. В результаті чого у вищій школі, зокрема у вищій військовій школі, переформатували зміст навчальних дисциплін, особливо кількість навчальних годин, що відводиться на вивчення тих чи інших змістовних модулів навчальних дисциплін.

Загальновідомим є факт зростання обсягу інформації, яку необхідно засвоїти курсантам з певних навчальних дисциплін. Виникли нові навчальні дисципліни, наприклад “Основи прикордонної безпеки”, що викладають майбутнім офіцерам-прикордонникам. Головними причинами зміни у змісті певної навчальної дисципліни є відкриття нової теорії у цій науці або теорії, що вимагає змінити усі попередні уявлення. Навчальна дисципліна “Основи прикордонної

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ

безпеки” має досить конкретні цілі: дослідити науковий дискурс прикордонної безпеки як об’єкту сучасного соціогуманітарного пізнання; розкрити геопросторові характеристики прикордонної безпеки, обумовлені типом та функціями кордону, особливостями прикордоння як соціокультурного простору; висвітлити міжнародно-правову регламентацію територіального розмежування та встановлення територіальних режимів, регулювання територіальних спорів; дослідити місце й роль прикордонної безпеки в системах національної та міжнародної безпеки; висвітлити теоретичні, правові, методологічні засади забезпечення прикордонної безпеки; розкрити концепцію інтегрованого управління кордонами як інноваційного механізму реалізації прикордонної політики держави з урахування досвіду її впровадження в Європейському Союзі; окреслити шляхи розвитку прикордонної політики України на засадах впровадження інтегрованого управління кордонами.

Вищезазначені знання використовуються при вивченні дисциплін “Історія війн, конфліктів та охорони державних кордонів”, економіки, політології, соціології. За останні роки зміст дисципліни був дещо змінений – оновлений, додали такі теми як “Територія як простір у міжнародному праві”, “Міжнародно-правова регламентація встановлення та регулювання державних кордонів”. Проте є очевидним, що збільшення годин, що відводяться на вивчення представлені навчальної дисципліни, є неможливим. У зв’язку з цим перед викладачами “Основ прикордонної безпеки” постає завдання щодо більш ретельного проектування та відбору змісту навчального матеріалу з дисципліни та раціонального її викладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз наукової педагогічної, психологічної, військової та філософської літератури із запропонованої проблеми, доводить відсутність наукових досліджень щодо проблеми викладання навчальної дисципліни “Основи прикордонної безпеки”.

Аналіз дисертаційних робіт, монографій і наукових статей переконливо довів, що проблема підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності є досить актуальною. На особливу увагу заслуговують праці В. Балашова [1], І. Грязнова [4], Д. Іщенко [5], М. Недбая [10], Є. Потапчука [11], які досліджували проблеми професійної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів.

Аналіз філософської, соціальної та психолого-

педагогічної літератури показав, що проблема методологічних підходів є досить актуальною на сьогодні. Такі вчені як О. Асмолов [2], Б. Гершунський [3], І. Зимняя [6] та інші виокремлювали у своїх дослідженнях різні методологічні підходи щодо вивчення відповідного педагогічного явища чи процесу.

Пошук шляху розв’язання зазначеної вище **проблеми є метою дослідження у представленій статті.**

Виклад основного матеріалу. Практика вищої школи довела, що у процесі навчання здійснюється реалізація змісту освіти, що виступає одним з основних засобів та факторів розвитку особистості. Він являє собою особливий “розріз” освіти, що не має відношення до проблеми використання педагогічних технологій [2].

Класична педагогіка зорієнтована на реалізацію конкретних освітніх функцій відповідного навчального закладу. Під поняттям *зміст освіти* розуміють як сукупність систематизованих знань, умінь та навичок, поглядів та переконань, а також відповідний рівень розвитку пізнавальних можливостей та практичної підготовки.

Проблема відбору змісту навчального матеріалу з дисципліни “Основи прикордонної безпеки” вимагає прискіпливої уваги. Пріоритетним критерієм щодо наповнення змісту дисципліни, є питання, що безпосередньо пов’язані з майбутньою професійною діяльністю офіцера-прикордонника. За умови сприйняття аргументованого матеріалу, зростає його цінність для майбутньої професійної діяльності, він стає частиною свідомості майбутнього офіцера-прикордонника. Отже, першою особливістю відбору навчального матеріалу з дисципліни “Основи прикордонної безпеки” є його професійно-орієнтований зміст.

Наступними особливостями відбору змісту освіти є такі:

- відповідність змісту матеріалу рівню сучасної науки, виробництва та основним вимогам розвинутого суспільства;

- забезпечення єдності змісту матеріалу на різних рівнях його формування з урахуванням особистісного розвитку та становлення майбутнього офіцера-прикордонника, що передбачає взаємну врівноваженість, пропорційність та гармонійність усіх модулів навчальної дисципліни;

- відображення у змісті відповідних елементів світової та вітчизняної культури, що становлять потенціал особистісного розвитку майбутніх офіцерів-прикордонників [9].

З метою забезпечення доцільного використання змісту навчального матеріалу

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ

педагогічна наука розробила систему критеріїв його відбору. Під *критерієм* розуміють ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, засіб перевірки [7].

Як свідчить аналіз наукової педагогічної літератури, критерій є безпосереднім інструментом визначення конкретного наповнення змісту навчального матеріалу. Відомі вчені Ю. Бабанський, І. Лернер, М. Скаткін внесли вклад у розробку загальнодидактичної системи критеріїв відбору навчального матеріалу: критерій цілісного відображення основних компонентів соціального досвіду, перспектив його розвитку, завдань усестороннього розвитку особистості; критерій виділення головного та суттєвого у змісті освіти, високої значущості навчального матеріалу, тобто відбору більш універсальних, інваріантних елементів; критерій відповідності віковим особливостям тих, кого навчають; критерій відповідності часу, що виділено на вивчення матеріалу; критерій врахування вітчизняного та зарубіжного досвіду формування змісту навчальних програм; критерій відповідності змісту навчально-матеріальному та методичному забезпеченню вищих навчальних закладів з урахуванням реальних перспектив його розвитку [8].

Представлений перелік критеріїв відбору змісту є невичерпним, оскільки, на сьогодні, існують чимало систем критеріїв, розроблених в авторських методиках.

Аналіз наукових праць з проблем відбору змісту навчального матеріалу, доводить, що слід враховувати традиції суспільства, що виражається у прагненні відображати у змісті навчального матеріалу кожен новий напрям науки або культури [9].

Отже, зміст навчання, представлений в навчальних планах того чи іншого навчального закладу, отримує свою конкретизацію в навчальних дисциплінах.

Вивчення “Основ прикордонної безпеки” майбутніми офіцерами-прикордонниками, майбутня спеціальність яких є охорона державного кордону, але які у своїй роботі будуть широко використовувати різноманітні знання, являє собою складну багатоаспектну проблему. Однією з важливих складових цієї проблеми є відбір обсягу та змісту навчального матеріалу. Реалізація загальних принципів дидактики щодо відбору змісту навчального матеріалу з дисципліни “Основ прикордонної безпеки” дозволила виділити такі особливості (принципи) відбору:

1. Науковість. Цей принцип дидактики є пріоритетним, оскільки забезпечує відображення

у навчальному змісті реальних процесів та явищ, виявлення зв'язків між ними. Науковість змісту “Основ прикордонної безпеки” може бути досягнута тільки тоді, коли курсантів знайомлять не лише із висновками, але і з методами їх отримання.

2. Рівень наукової інтерпретації процесів, фактів, явищ обмежується таким дидактичним принципом як доступність. Подолання суперечностей між необхідністю відображення сучасного рівня науки та дотриманням вимог принципу доступності – основний шлях щодо удосконалення змісту дисципліни “Основ прикордонної безпеки”. Доступність навчального матеріалу з цієї дисципліни пов'язана із кількістю зв'язків цього матеріалу з уже відомими знаннями.

3. Зазначені вище принципи доступності та наочності ґрунтуються на принципі як систематичність. Цей дидактичний принцип дещо пов'язаний із системністю, а тому передбачає відображення у свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників системи наукових знань з усіма їх фактами, зв'язками, теоріями тощо. Водночас систематичність передбачає і певну побудову змісту дисципліни за логікою науки. Систематичність дисципліни “Основ прикордонної безпеки” виражається у суворій логічній послідовності побудови навчального матеріалу, в підпорядкуванні його єдиній ідеї. Реалізація цього принципу вимагає врахування закономірностей процесу пізнання, руху від відомого до невідомого, від простого до складного. Слід викривати зв'язки, що існують у реальній дійсності, домагатись правильного відображення їх у свідомості майбутніх офіцерів-прикордонників.

4. Систематичність вимагає забезпечення міждисциплінарних зв'язків. Важливо розкрити перед курсантами зміст дисципліни “Основ прикордонної безпеки”, з метою демонстрації діалектики науки як діалектики пізнання, рух від живого споглядання – до абстрактного мислення та від нього – до практики, показати рух наукових уявлень. Саме тому має місце прояв принципу історизму у побудові змісту “Основ прикордонної безпеки”.

5. Мотивацію щодо вивчення “Основ прикордонної безпеки” забезпечить принцип зв'язку із практикою. Цей принцип вимагає розкриття прикладного значення отриманих із дисципліни знань.

Отже, враховуючи надбання педагогічної теорії та практики у відборі змісту навчального матеріалу, а також досвід викладання спеціальних дисциплін у вищому навчальному закладі

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ

прикордонного відомства, нами визначено вищеподані особливості.

Такий підхід щодо змісту викладання навчальної дисципліни “Основи прикордонної безпеки” покликаний зняти психологічне навантаження курсантів, дозволити кожному навчатись на максимально доступному йому рівні, сформувати позитивні мотиви навчання та створити умови для повноцінного розвитку майбутнього офіцера-прикордонника.

Висновки. Досягти побудови оптимального змісту з дисципліни “Основи прикордонної безпеки” можна за умови орієнтації його на те, якого майбутнього фахівця прикордонного відомства планують підготувати.

1. Балашов В.А. *Формирование профессиональных качеств у слушателей-пограничников в процессе профессионального обучения: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Балашов Валерий Алексеевич.* – Хмельницький, 1996. – 263 с.

2. Бондар В.І. *Дидактика / В.І. Бондар.* – К.: Либідь, 2005. – 264 с.

3. Гершунський Б. *Дидактическая прогностика: методология, теория, практика / Б.С. Гершунский.* – К.: Высш. шк., 1986. – 200 с.

4. Грязнов І.О. *Удосконалення індивідуальної виховної роботи командирів підрозділів Прикордонних військ України: дис. ... канд. пед. наук: 20.02.02 / Грязнов Игорь Александрович.* – Хмельницький, 1998. – 210 с.

5. Іщенко Д.В. *Курс лекцій з військової*

педагогіки / Д.В. Іщенко // – Хмельницький: Вид-во АПВУ, 1998. – 158 с.

6. Зимняя І. *Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании: [авт. версия].* – М., 2000. – 172 с.

7. Клейн Ф. *Лекции о развитии математики в XIX столетии / Ф. Клейн* – М.: Наука, 1989. – 205 с.

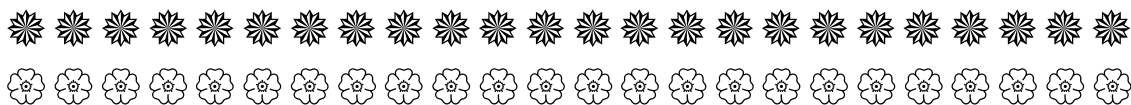
8. Луканкин Г.Л. *Научно-методические основы профессиональной подготовки учителя математики в педагогическом институте / Г.Л. Луканкин.* – Л., 1989. – 280 с.

9. Михайлова І.А. *Отбор задач, содержащих элементы историзма, в рамках технологии историзации школьного математического образования / И.А. Михайлова // Актуальные проблемы подготовки будущего учителя математики: межвуз. сб. науч. тр.; Под ред. Ю.А. Дробышева и И.В. Дробышевой / КГПУ им. К.Э. Циолковского.* – Калуга, 2006. – Вып. 8.

10. Недбай М.П. *Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування технічних засобів у службовій діяльності: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Недбай Микола Павлович.* – Хмельницький, 2009. – 300 с.

11. Потапчук Є.М. *Військова психологія: навч. посіб. / Є.М. Потапчук.* – Хмельницький: Вид-во Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2003. – 150 с.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2015

19 грудня – день святого Миколая Чудотворця

Серед празників на честь святих на особливу увагу заслуговує вшанування св. Миколая – опікуна воїнів, подорожуючих, студентів, моряків та лучників. В Україні цей святий вважається покровителем та заступником дітей. За традицією, у ніч з 18 на 19 грудня діти очікують на подарунки від св. Миколая, які вони зранку знаходять під подушками, нечемні ж отримують різки.

У сучасній Україні це свято найбільше чекають діти. На Західній Україні встановилася традиція написання дитьми листа, де перераховуються бажані подарунки. Свято містить у собі й виховну функцію, адже для того, щоб отримати бажані подарунки, дитина впродовж року повинна бути слухняною.

